

ВІДГУК

**офіційного опонента – доктора юридичних наук, професора
Оксіня Віталія Юрійовича на дисертаційне дослідження
Ковпака Олександра Андрійовича на тему: «Адміністративно-правовий
механізм захисту прав суб'єктів господарювання у сфері альтернативної
енергетики в Україні», подане до захисту у разову спеціалізовану вчену раду
Науково-дослідного інституту публічного права на здобуття ступеня доктора
філософії в галузі знань 08 «Право» за спеціальністю 081 «Право»**

Актуальність теми дослідження

Дисертаційна робота Ковпака Олександра Андрійовича присвячена питанню, яке належить до числа важливих для сучасної науки адміністративного права. Ідеться про захист прав суб'єктів господарювання у сфері альтернативної енергетики, тобто у сфері, де господарська ініціатива приватних осіб функціонує не ізольовано, а в умовах постійного організуючого, дозвільного, регуляторного та контрольного впливу публічної адміністрації.

Актуальність обраної теми визначається не лише зростанням ролі відновлюваних джерел енергії. Головне полягає в іншому: у цій сфері з особливою виразністю проявляється класична для адміністративного права проблема співвідношення публічної влади і прав суб'єктів господарювання. Держава встановлює режими підтримки, визначає умови доступу до мережевої інфраструктури, організовує реєстрові системи, здійснює регуляторний і контрольно-наглядний вплив. Водночас кожне з таких рішень здатне безпосередньо зачіпати майнову сферу, інвестиційні очікування та процесуальні можливості суб'єктів господарювання.

У роботі слушно наголошено, що альтернативна енергетика не може розглядатися як суто економічний або технічний сектор. Для адміністративно-правової науки вона становить спеціальну сферу публічного адміністрування, у якій

владний вплив має здійснюватися на засадах законності, належної компетенції, правової визначеності, пропорційності та належної адміністративної процедури. Саме такий підхід відповідає усталеному розумінню адміністративного права як галузі, покликаної впорядковувати діяльність публічної адміністрації і водночас гарантувати захист приватної особи від надмірного або неналежного адміністративного втручання.

Слід підкреслити, що тема має особливе значення в умовах воєнного стану та післявоєнного відновлення. Енергетична інфраструктура стала об'єктом підвищеної уваги держави, а тому інтенсивність адміністративного впливу у цій сфері об'єктивно зростає. Проте навіть за таких обставин публічний інтерес не усуває вимоги правової форми, компетенції, процедури та контролю. Це положення, яке проходить через усю дисертацію, є методологічно правильним.

Отже, актуальність теми дисертації є належно обґрунтованою. Вона впливає з потреби сформувані цілісне адміністративно-правове бачення захисту прав суб'єктів господарювання у сфері альтернативної енергетики, де публічне адміністрування має бути не лише ефективним, а й правомірним, передбачуваним і підконтрольним.

Оцінка наукового рівня дисертації та публікацій здобувача

Аналіз дисертації дає підстави оцінити її як завершене дослідження, виконане у межах предмета спеціальності 081 «Право». Автор послідовно застосовує категоріальний апарат адміністративного права і не підміняє юридичний аналіз описом енергетичної політики. Здобувач утримує дослідження у площині адміністративної компетенції, адміністративної процедури, адміністративного акта, адміністративного розсуду, контролю і юридичного захисту.

Структура дисертації є логічною та послідовною. У першому розділі розкрито теоретико-правові засади досліджуваного механізму, у другому – зміст та реалізацію його основних елементів, у третьому – напрями вдосконалення з урахуванням європейських стандартів, балансу публічних і приватних інтересів та цифрової трансформації адміністративної діяльності. Такий порядок викладу відповідає логіці

наукового пізнання: від поняття і принципів – до структури та практичного функціонування, а далі - до пропозицій щодо розвитку.

Методологічний інструментарій використано належним чином. Формально-юридичний метод дав змогу встановити зміст нормативних приписів і компетенційних конструкцій; системно-структурний – побудувати модель механізму захисту; функціональний – визначити призначення окремих елементів цього механізму; порівняльно-правовий – показати значення європейських процедурних стандартів у сфері відновлюваної енергетики; метод правового прогнозування – сформулювати пропозиції щодо цифровізації та вдосконалення адміністративних процедур.

Позитивної оцінки заслуговує те, що автор належно розкриває інституційний вимір публічного адміністрування. У роботі розглянуто не лише органи публічної адміністрації у вузькому значенні, а й ринково-інфраструктурних суб'єктів, рішення яких мають публічно значущий характер. Для сфери енергетики це має принципове значення, оскільки фактична реалізація прав суб'єктів господарювання часто залежить не лише від органу, що видає адміністративний акт, а й від операторів, адміністраторів реєстрів, гарантованого покупця, Регулятора та інших учасників інституційної архітектури ринку.

Наукові публікації здобувача відповідають темі дисертації та відображають основні напрями дослідження: принципи адміністративно-правового захисту, імплементацію європейських стандартів, трансформацію адміністративно-правового режиму відновлюваної енергетики, суб'єктний склад відносин у сфері ВДЕ та статус енергетичних спільнот. Це свідчить про належну апробацію результатів і послідовність наукового пошуку.

Наукова новизна отриманих результатів

Наукова новизна дисертації полягає у тому, що автор запропонував не окремі фрагментарні положення щодо регулювання альтернативної енергетики, а цілісну адміністративно-правову конструкцію захисту прав суб'єктів господарювання.

Особливо важливим є те, що захист прав розглянуто як внутрішньо притаманний елемент публічного адміністрування, а не як зовнішній засіб, який застосовується лише після порушення.

Здобувач обґрунтовує адміністративно-правовий механізм захисту як систему нормативного, інституційного, процедурного і ремедійного елементів. Така побудова є переконливою, оскільки дозволяє охопити весь шлях реалізації прав суб'єктів господарювання: від нормативного визначення умов діяльності – через компетенцію та процедуру - до відновлення порушеного права. При цьому кожен елемент не існує сам по собі, а функціонує у зв'язку з іншими.

Цінним є положення про публічно-правову природу прав суб'єктів господарювання у сфері альтернативної енергетики. У дисертації переконливо показано, що такі права виникають і реалізуються у межах спеціальних адміністративно-правових режимів. Вони залежать від дозвільних, мережевих, тарифних, реєстрових і контрольних процедур, а отже потребують саме адміністративно-правових гарантій.

Науково обґрунтованим є також розмежування суб'єктивних прав, економічних інтересів і легітимних очікувань. Не кожне очікування суб'єкта господарювання щодо стабільності ринку може бути предметом правового захисту. Захисту підлягає лише те очікування, яке має нормативну основу, пов'язане з компетенцією публічної адміністрації та забезпечене процедурними гарантіями. Такий висновок важливий для запобігання надмірному розширенню предмета адміністративно-правового захисту.

Варто підтримати і авторську тезу щодо принципів адміністративно-правового захисту. Здобувач розглядає їх не як загальні декларації, а як юридично зобов'язувальні критерії правомірності адміністративної діяльності. Такий підхід відповідає класичному розумінню принципів як правових засад, що обмежують адміністративний розсуд і забезпечують перевірюваність управлінських рішень.

Окремої уваги заслуговує концепція превентивного забезпечення балансу публічних і приватних інтересів. Автор слушно вважає, що пропорційність має бути перевірена не лише судом після виникнення спору, а й самим адміністративним органом на стадії підготовки рішення. Це положення має важливе практичне значення для сфер із високою інвестиційною чутливістю.

Наукова обґрунтованість положень, висновків і рекомендацій

Сформульовані у дисертації положення є достатньо обґрунтованими. Вони спираються на аналіз законодавства України у сфері адміністративної процедури, альтернативних джерел енергії, ринку електричної енергії, діяльності Регулятора, регуляторної політики, а також на відповідні європейські та міжнародні орієнтири.

Джерельна база засвідчує, що здобувач опрацював як класичні адміністративно-правові праці, так і спеціальні дослідження, присвячені енергетиці, правовій визначеності, легітимним очікуванням, належному адмініструванню та європейським стандартам у сфері відновлюваної енергетики. Це дозволило автору поєднати галузеву специфіку з доктринальним апаратом адміністративного права.

Висновки роботи логічно випливають із проведеного аналізу. Автор не обмежується констатацією проблем, а пропонує шляхи їх вирішення: удосконалення спеціальних адміністративних процедур у сфері ВДЕ, уточнення ролі контактного органу, визначення наслідків порушення інтегрованих строків, посилення мотивування рішень, розвиток механізмів внутрішньоадміністративного реагування та унормування цифрового адміністративного результату.

Рівень виконання наукового завдання

Поставлене наукове завдання виконано належним чином. Дисертант дослідив зміст прав суб'єктів господарювання, систему принципів їх захисту, поняття і структуру адміністративно-правового механізму, нормативні засади, суб'єктний склад, адміністративні процедури, інструменти захисту, європейські стандарти, баланс інтересів і цифрові перспективи.

Робота демонструє достатній рівень методологічної зрілості здобувача. Він не змішує механізм регулювання і механізм захисту, не ототожнює публічний інтерес із необмеженою свободою адміністрації, не підміняє юридичні критерії економічною доцільністю. Це свідчить про належне володіння адміністративно-правовим способом мислення.

Теоретичне і практичне значення роботи

Теоретичне значення дисертації полягає у розвитку доктрини адміністративно-правового захисту у регульованих сферах господарювання. Запропонована модель може використовуватися не лише для альтернативної енергетики, а й для інших секторів, де права приватних суб'єктів залежать від складної системи адміністративних процедур, регуляторних актів та інфраструктурних рішень.

Практичне значення полягає у можливості використання результатів у правотворчій діяльності, у практиці НКРЕКП та інших суб'єктів публічного адміністрування, у розробленні процедурних стандартів для сфер ВДЕ, у формуванні електронних реєстрових режимів та в освітньому процесі.

Зауваження та дискусійні питання

Загалом позитивно оцінюючи дисертаційне дослідження, його наукову новизну, теоретичну обґрунтованість і практичну спрямованість, вважаю за доцільне висловити окремі зауваження та побажання дискусійного характеру, які не знижують загальної позитивної оцінки роботи, а спрямовані на подальше поглиблення авторської концепції.

1. У підрозділі 1.3 автор обґрунтовує структуру адміністративно-правового механізму захисту прав суб'єктів господарювання у сфері альтернативної енергетики, що охоплює нормативний, інституційний, процедурний і ремедійний елементи. Такий підхід видається загалом переконливим. Водночас було б корисно дещо докладніше розкрити співвідношення цих елементів між собою, зокрема в аспекті їх послідовної взаємодії під час практичного відновлення порушеного права. Це могло б додатково посилити прикладну цінність запропонованої автором моделі.

2. У підрозділі 2.2 слушно розглянуто систему суб'єктів, які беруть участь у реалізації та захисті прав суб'єктів господарювання у сфері альтернативної енергетики. Разом із тим певного додаткового пояснення могло б набути питання про критерії віднесення окремих ринково-інфраструктурних суб'єктів до учасників адміністративно-правового механізму захисту, особливо у випадках, коли їхні рішення мають публічно значущий характер.

3 У роботі обґрунтовано важливу роль НКРЕКП як Регулятора у сфері альтернативної енергетики. Разом із тим дискусійним залишається питання про оптимальне співвідношення регуляторної незалежності НКРЕКП, з одного боку, та гарантій її підзвітності, прозорості й відповідальності перед адресатами регуляторного впливу – з іншого. Було б бажано приділити цьому аспекту дещо більше уваги, оскільки він має істотне значення для забезпечення довіри до регуляторних рішень і для захисту прав суб'єктів господарювання

4. У дисертації значну увагу приділено RED II та RED III як європейським орієнтирам розвитку правового регулювання у сфері відновлюваної енергетики. Такий підхід видається обґрунтованим. Водночас доцільним видається дещо конкретизувати, у чому саме полягає значення цих актів для запропонованої автором адміністративно-правової моделі захисту прав суб'єктів господарювання: чи розглядаються вони насамперед як джерело загальних європейських орієнтирів енергетичної політики, чи як підґрунтя для вдосконалення конкретних адміністративних процедур, строків, критеріїв прийняття рішень, координації компетентних суб'єктів та засобів оскарження. Таке уточнення могло б додатково посилити євроінтеграційний компонент дослідження та його практичну спрямованість.

Зазначені міркування мають виключно дискусійний характер, не знижують наукової цінності дисертації та спрямовані на подальший розвиток запропонованої автором адміністративно-правової концепції.

Академічна доброчесність та загальний висновок

За результатами ознайомлення з дисертацією ознак порушення академічної доброчесності не встановлено. Робота є самостійною, має належну джерельну основу, а використання положень інших авторів супроводжується відповідними посиланнями.

Дисертація за своїм змістом і структурою відповідає спеціальності 081 «Право» та вимогам, установленим чинними нормативними актами у сфері підготовки й атестації здобувачів ступеня доктора філософії, зокрема: Вимогам до оформлення дисертації, що затверджені наказом Міністерства освіти і науки України від 12 січня 2017 року № 40; Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженому постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 року № 44.

Отже, дисертаційне дослідження Ковпака Олександра Андрійовича повністю відповідає встановленим вимогам, а його автор заслуговує на присудження ступеня доктора філософії у галузі знань 08 «Право», спеціальністю 081 «Право».

Офіційний опонент –

професор кафедри публічного управління,

адміністрування та права

Національного університету

«Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка»

доктор юридичних наук, професор

Віталій ОКСІНЬ

